

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

II. ÚS 409/2021-40

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedníčky senátu Jany Laššákovej a zo sudcov Petra Molnára a Ľuboša Szigetiho (sudca spravodajca) v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľa [REDAKOVANÉ], zastúpeného advokátkou Mgr. Marcelou Grancovou, Kováčska 28, Košice, proti postupu Okresného súdu Prešov v konaní vedenom pod sp. zn. 4T 1/2004 takto

r o z h o d o l :

1. Základné právo sťažovateľa na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a právo na prejednanie jeho záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Okresného súdu Prešov v konaní vedenom pod sp. zn. 4 T 1/2004 **p o r u š e n é b o l i**.
2. Okresnému súdu Prešov **p r i k a z u j e**, aby v konaní vedenom pod sp. zn. 4 T 1/2004 konal bez zbytočných prietahov.
3. Sťažovateľovi **p r i z n á v a** finančné zadosťučinenie v sume **3 000 eur**, ktoré **j e** mu **p o v i n n ý** zaplatiť Okresný súd Prešov do dvoch mesiacov od právoplatnosti nálezu.
4. Kancelárii Ústavného súdu Slovenskej republiky **u k l a d á** povinnosť zaplatiť sťažovateľovi trovy právneho zastúpenia v sume **589,21 eur** na účet advokátky Mgr. Marcely Grancovej, Kováčska 28, Košice, do 30 dní od právoplatnosti tohto nálezu.
5. Okresný súd Prešov **j e p o v i n n ý** nahradiť štátu trovy právneho zastúpenia v sume **589,21 eur** na účet Kancelárie Ústavného súdu Slovenskej republiky do 30 dní od právoplatnosti tohto nálezu.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľa a skutkový stav veci

1. Ústavný súd uznesením č. k. II. ÚS 409/2021-19 z 2. decembra 2021 prijal na ďalšie konanie ústavnú sťažnosť sťažovateľa, ktorou sa domáhal vyslovenia porušenia svojho základného práva podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) postupom Okresného súdu Prešov (ďalej len „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 4 T 1/2004. Súčasne navrhol, aby ústavný súd prikázal okresnému súdu konať v namietanom konaní bez zbytočných prietahov a uložil okresnému súdu povinnosť zaplatiť sťažovateľovi finančné zadosťučinenie a trovy konania.
2. Z prijatej ústavnej sťažnosti a súdneho spisu, ktorý si vyžiadal ústavný súd na prieskum, vyplývajú tieto podstatné skutočnosti:
3. Sťažovateľ v konaní na okresnom súde vystupuje ako obžalovaný. Konanie na začalo podaním obžaloby 2. januára 2004 a do dnešného dňa nie je ani po 17 rokoch právoplatne skončené.
4. Okresný súd o vine a treste sťažovateľa rozhodol prvýkrát rozsudkom č. k. 4 T 1/2004 z 9. mája 2006, ktorým ho uznal vinným a uložil mu trest odňatia slobody na tri roky. Po uplynutí desiatich rokov doručil okresný súd spis na Krajský súd v Prešove (ďalej len „krajský súd“), aby rozhodol v odvolacom konaní. Krajský súd rozhodol uznesením č. k. 1 To 20/2014-560 z 23. februára 2016 tak, že rozsudok okresného súdu zrušil a vec mu vrátil na nové prejednanie a rozhodnutie. Okresnému súdu bol spis doručený 3. marca 2016. Po uplynutí ďalších troch rokov okresný súd rozhodol rozsudkom č. k. 4 T 1/2004 z 5. marca 2019 tak, že sťažovateľa uznal vinným, ale zároveň v jeho prípade upustil od uloženia trestu vzhľadom na celkovú dĺžku konania.
5. Uvedený rozsudok okresného súdu bol zrušený uznesením krajského súdu č. k. 1 To 1/2020 z 3. marca 2021. Spis bol okresnému súdu vrátený 9. apríla 2021. Následne hlavné pojednávanie určené na 14. september 2021 sa neuskutočnilo.
6. Sťažovateľ poukazuje na celkovú neprimeranú dĺžku konania. Dĺžka konania bola ovplyvnená aj stratou súdneho spisu, čo však nemožno pričítať na ujmu sťažovateľovi. Rovnako tak nemožno na ujmu sťažovateľa pričítať obdobie, počas ktorého bol spis rekonštruovaný, pretože to nie sú úkony súdu smerujúce k odstráneniu jeho právnej neistoty.
7. V súvislosti s dĺžkou konania prežíva sťažovateľ psychické útrapy, liečil sa aj na psychiatrii, pretože mu bola diagnostikovaná panická porucha. Bol a aj v súčasnosti je v neustálych obavách

a neistote, z čoho sa mu rozvinula uvedená diagnóza. Preto sťažovateľ považuje za spravodlivé, aby mu bolo priznané finančné zadosťučinenie vo výške 35 000 eur.

II.

Vyjadrenie okresného súdu a replika sťažovateľa

II.1. Vyjadrenie okresného súdu:

8. Ústavný súd 10. decembra 2021 doručil okresnému súdu ústavnú sťažnosť sťažovateľa spolu s výzvou na vyjadrenie k prijatej ústavnej sťažnosti. Predseda okresného súdu v odpovedi doručenej ústavnému súdu 10. januára 2022, ku ktorej bola pripojené vyjadrenie zákonného sudcu a súdny spis, uviedol, že *„Na dĺžku konania mala najzásadnejší vplyv strata spisu vedeného na tunajšom súde pod sp. zn. 4 T 1/04, ktorá si vynútila potrebu jeho rekonštrukcie v zmysle ust. § 198 vyhl. č. 543/2005 Z.z. vykonanej dňa 14.04.2008 (č.l. 1-7). Po vykonaní rekonštrukcie spisu bol spis kancelárskou chybou omylom pripojený k spisu vedeného na tunajšom súde pod sp. zn. 4T 53/03, čo bolo zistené až dňa 18.10.2012 (č.l. 8). Po predložení spisu odvolaciemu súdu na rozhodnutie o odvolaní proti rozsudku zo dňa 09.05.2006 odvolací súd spis vrátil okresnému súdu s pokynom na doplnenie zápisnice o rekonštrukcii (č.l. 524-526), ktoré doplnenie bolo ukončené dňa 11. 03.2014 (č.l. 548-554).“*

II.2. Replika sťažovateľa:

9. Sťažovateľ podaním z 21. januára 2021 k vyjadreniu okresného súdu uviedol, že podal predmetnú ústavnú sťažnosť už 13. júla 2021 a 20. júla 2021, ale k dnešnému dňu nie je jeho trestné konanie u porušovateľa skončené. Sťažovateľ súhlasí s tým, aby ústavný súd upustil od ústneho pojednávania v tejto veci, pretože sa domnieva, že od ústneho pojednávania nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci (súhlas sťažovateľa je v súlade s jeho pokynom z 20. januára 2022). V období od podania ústavnej sťažnosti bolo nariadené jedno hlavné pojednávanie, ktoré však bolo zrušené. Sťažovateľ vyjadril súhlas, aby sa toto hlavné pojednávanie konalo v jeho neprítomnosti, pretože mu predstava osobnej účasti v konaní, v ktorom je už 17 rokov obžalovaný, spôsobuje psychické útrapy.

9.1. Aj podľa judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) má obvinený právo na to, aby o jeho trestnom obvinení bolo rozhodnuté v primeranej lehote. Toto právo je integrálnou súčasťou práva na spravodlivý proces. Podmieňuje priamo spravodlivý charakter konania tým, že zabraňuje strate dôkazov alebo oslabeniu ich dôkaznej hodnoty. Bráni tiež tomu, aby obvinený bol príliš dlho vystavený zásahom do svojich práv a slobôd a neistote o svojom osude (rozsudok ESLP vo veci Wemhoff v. Nemecko z 27. 6. 1968). Sťažovateľ si dovoľuje upriamiť pozornosť ústavného súdu aj na nález sp. zn. I. ÚS 100/2017, v ktorom uviedol: „Ústavný súd predovšetkým konštatuje, že z hľadiska hodnotenia povahy veci sa oprel o všeobecnú zásadu uznávanú aj v judikatúre ESLP, podľa ktorej sa primeraná lehota na konanie v trestných veciach v dôsledku

mimoriadne citeľného zásahu do sféry osobných práv a slobôd, ktorý je s priebehom trestného procesu spojený, musí posudzovať prísnejšie (napr. II. ÚS 32/03, I. ÚS 11/08).

10. Ústavný súd podľa § 58 ods. 3 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) vec prejednal a rozhodol bez nariadenia ústneho pojednávania, pretože na základe obsahu podaní a vyžiadaného spisu dospel k záveru, že od ústneho pojednávania nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci.

III.

Posúdenie dôvodnosti ústavnej sťažnosti

11. Účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia štátneho orgánu. Samotným prerokovaním veci na súde alebo inom štátnom orgáne sa právna neistota osoby domáhajúcej sa rozhodnutia neodstráni. K odstráneniu stavu právnej neistoty dochádza spravidla až právoplatným rozhodnutím súdu alebo iného štátneho orgánu. Priznanie práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov zakladá povinnosť súdu aj sudcu na organizovanie práce tak, aby sa toto právo objektívne realizovalo (II. ÚS 21/01, I. ÚS 251/05).

12. Súdne konanie je potrebné viesť rýchlo, účelne a bez prietahov. Základnou povinnosťou súdu a sudcu je preto zabezpečiť taký procesný postup v súdnom konaní, ktorý čo najskôr odstráni stav právnej neistoty, kvôli ktorému sa účastník obrátil na súd so žiadosťou o jeho rozhodnutie (I. ÚS 96/2019).

13. Z judikatúry ústavného súdu vyplýva, že nielen nečinnosť, ale aj nesprávna, nesústredená a neefektívna činnosť všeobecného súdu môže zapríčiniť porušenie ústavou (dohovorom) zaručeného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov, a to v prípade, ak jeho činnosť nesmerovala k odstráneniu právnej neistoty týkajúcej sa tých práv, kvôli ktorým sa sťažovateľ na neho obrátil s návrhom, aby o jeho veci rozhodol (m. m. I. ÚS 688/2014).

14. Pri posudzovaní otázky, či v súdnom konaní došlo k zbytočným prietahom, a tým aj k porušeniu základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, ústavný súd v súlade so svojou doterajšou judikatúrou (III. ÚS 111/02, IV. ÚS 74/02, III. ÚS 142/03) zohľadňuje tri základné kritériá, ktorými sú právna a faktická zložitosť veci, správanie účastníka konania a postup samotného súdu. V súlade s judikatúrou ESĽP z hľadiska hodnotenia povahy veci sa oprel o všeobecnú zásadu, podľa ktorej sa primeraná lehota na konanie v trestných veciach v dôsledku mimoriadne citeľného zásahu do sféry osobných práv a slobôd, ktorý je s priebehom trestného procesu spojený, musí posudzovať prísnejšie (II. ÚS 32/03, II. ÚS 179/09, I. ÚS 159/2019 a I. ÚS 431/2019). Nemožno pochybovať o tom, že povaha trestných činov si vyžaduje osobitnú starostlivosť orgánov činných v trestnom konaní a všeobecného súdu o naplnenie účelu trestného konania, čo okrem iného znamená, že tieto orgány majú povinnosť

organizovať svoj procesný postup tak, aby vec bola čo najrýchlejšie prejednaná a skončená, aby sa čo najskôr odstránil stav právnej neistoty účastníkov konania vrátane poškodených strán.

14.1. Pokiaľ ide o právnu a faktickú zložitosť veci, predmetom napadnutého konania bolo trestné konanie, v ktorom bol sťažovateľ obžalovaný pre trestný čin lúpeže a porušovania domovej slobody formou spolupáchateľstva, ktoré tvorí bežnú a štandardnú agendu rozhodovania všeobecných súdov. Ústavný súd zo súdneho spisu nezistil, že by išlo o konanie po právnej a faktickej stránke zložitú, hoci bolo potrebné vypočuť viacero svedkov, poškodených a obžalovaných. Napokon okresný súd ani nenamietal prípadnú skutkovú zložitosť napadnutej veci.

14.2. V rámci posúdenia druhého kritéria používaného pre hodnotenie prípadných zbytočných prietáhov v súdnom konaní ústavný súd konštatuje, že sťažovateľ sa výrazným spôsobom nepodieľal na celkovej dĺžke konania. Zúčastňoval sa hlavných pojednávaní, resp. oznamoval súdu, kde sa bude zdržiavať v prípade ich konania. Na druhej strane si však sťažovateľ nechránil dostatočne svoje práva podľa zásady *vigilantibus iura* v tomto konaní účinnejšie a skôr. Taktiež je nutné poukázať na to, že sťažovateľ bol v roku 2017 v inej trestnej veci už právoplatne odsúdený na 13-ročný nepodmienečný trest odňatia slobody z obzvlášť závažných zločinov nedovolenej výroby omamných a psychotropných látok, jedov a prekurzorov, ich držania a obchodovania s nimi a tiež legalizácie príjmu z trestnej činnosti a trest si teraz odpykáva v ústave na výkon trestu odňatia slobody (ako to vyplýva z vyjadrenia jeho obhajcu pred okresným súdom v súdnom spise – č. l. 890). Tieto okolnosti tak ovplyvnili rozhodovanie ústavného súdu pri stanovení výšky finančného zadost'učinenia, pretože je zrejmé, že si sťažovateľ výsledok svojho terajšieho zdravotného stavu nezapríčinil iba (ne)konaním súdu v tejto trestnej veci.

14.3. Napokon sa ústavný súd zaoberal postupom okresného súdu, pričom zbytočné prietahy v konaní posudzoval ako celok s prihliadnutím na celkovú dĺžku konania a všetky okolnosti daného prípadu. Ústavný súd v činnosti okresného súdu zistil najmä neefektívnu činnosť, pretože prvý a druhý rozsudok okresného súdu boli krajským súdom zrušené. Naposledy uznesením č. k. 1 To 1/2020 z 3. marca 2021 krajský súd zrušil rozsudok okresného súdu vo výroku o treste sťažovateľa a ďalších obžalovaných a vec mu vrátil, aby ju v potrebnom rozsahu prejednal a rozhodol, pričom konštatoval, že prvostupňový súd sa dopustil chýb pri hodnotení vykonaných dôkazov, ktoré napadnuté rozhodnutie robia nepreskúmateľným a nezrozumiteľným a odôvodnenie rozsudku nespĺňa náležitosti ustanovené v § 125 Trestného poriadku (č. l. 902 v súdnom spise). Na doterajšiu dĺžku konania malo nepochybne vplyv i obdobie, ako to uviedol okresný súd vo vyjadrení v bode 8, počas ktorého musel okresný súd zrekonštruovať aj súdny spis spoločne s Okresnou prokuratúrou Prešov.

15. Vychádzajúc z uvedeného, ústavný súd dospel k záveru, že celková dĺžka tohto konania je zjavne neprimeraná. Uvedeným postupom okresného súdu v napadnutom konaní došlo k zbytočným prietahom, a tým aj k porušeniu základného práva sťažovateľa na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva na prejednanie jeho záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru.

16. Vzhľadom na túto skutočnosť a to, že posudzované konanie nebolo v čase rozhodovania ústavného súdu právoplatne skončené, ústavný súd tiež prikázal okresnému súdu v namietanom konaní konať bez zbytočných prieťahov, ako to sťažovateľ požadoval (výrok 2 nálezu).

IV.

Finančné zadosťučinenie

17. Sťažovateľ v ústavnej sťažnosti žiadal o priznanie primeraného finančného zadosťučinenia v celkovej sume 35 000 eur. Dôvodom, pre ktorý žiada priznanie finančného zadosťučinenia, je dlhotrvajúca právna neistota, počas ktorej prežíva psychické útrapy, liečil sa aj na psychiatrii, pretože mu bola diagnostikovaná panická porucha (pozri bod 7). Vo vzťahu k uplatňovanej výške finančného zadosťučinenia však ústavný súd je toho názoru, že požadovaná suma je značne neprimeraná.

18. Cieľom primeraného finančného zadosťučinenia je dovŕšenie ochrany porušeného základného práva v prípadoch, v ktorých sa zistilo, že k porušeniu došlo spôsobom, ktorý vyžaduje poskytnutie vyššieho stupňa ochrany, nielen deklaráciu porušenia, prípadne príkaz na ďalšie konanie bez porušovania základného práva (IV. ÚS 210/04).

19. Pri určení sumy primeraného finančného zadosťučinenia vychádzal ústavný súd zo zásad spravodlivosti, z ktorých vychádza aj ESLP, ktorý spravodlivé finančné zadosťučinenie podľa čl. 41 dohovoru priznáva so zreteľom na konkrétne okolnosti prípadu, a zároveň sa riadil úvahou, že cieľom priznania primeraného finančného zadosťučinenia je zmiernenie ujmy pociťovanej z dôvodu porušenia základných práv alebo slobôd zaručených ústavou, resp. záväznou medzinárodnou zmluvou. S prihliadnutím na ostatné okolnosti prípadu (dĺžku konania a hodnotenie neefektívnej činnosti okresného súdu a správania sťažovateľa) ústavný súd dospel k záveru, že v danom prípade je spravodlivé a konkrétnym okolnostiam posudzovanej veci primerané priznanie finančného zadosťučinenia pre sťažovateľa vo výške 3 000 eur (výrok 3 nálezu).

V.

Trovy konania

20. Podľa § 37 ods. 2 zákona o ústavnom súde trovy ustanoveného právneho zástupcu znáša štát (Kancelária Ústavného súdu Slovenskej republiky). Podľa vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov základná sadzba tarifnej odmeny za jeden úkon právnej služby je jedna šestina priemernej mzdy za predchádzajúci polrok (§ 1 ods. 3 v spojení s § 11 ods. 3 tejto vyhlášky), pričom sťažovateľ má nárok na náhradu za dva úkony právnej služby v roku 2021 (prevzatie a príprava zastúpenia a doplnenie ústavnej sťažnosti, 2 x 181,17 eur a jeden úkon právnej služby v roku 2022 – porada s klientom a vyjadrenie k stanovisku okresného súdu 1 x 193,50 eur) a k tomu režijné paušály v 2 x 10,87 eur za rok 2021 a 1 x za rok 2022 v sume 11,63 eur. Určená suma predstavuje celkom sumu 589, 21 eur. Tieto trovy konania uhradí

Kancelária Ústavného súdu Slovenskej republiky na účet ustanovenej právnej zástupkyne sťažovateľa (uznesenie č. k. II. ÚS 409/2021 z 30. septembra 2021). Zároveň uložil okresnému súdu povinnosť uhradiť tieto trovy štátu na účet kancelárie ústavného súdu (body 4 a 5 výroku nálezu).

21. Podľa čl. 133 ústavy toto rozhodnutie nadobúda právoplatnosť dňom jeho doručenia účastníkom konania.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 3. februára 2022

Jana Laššáková
predsedníčka senátu